

LBRIS

We know
books

Rolf Dobelli

ARTA DE A EVITA
52 DE GREȘELI IDIOATE

traducere din limba germană de
MIHAI MOROIU

Cel de-al doilea motiv pentru care ne vine greu să spunem nu este așa-numita *fear of missing out*, „FOMO” – teama de a scăpa o ocazie. Care este total neîntemeiată. Există un milion de ocazii care-ți pot scăpa – și chiar sunt ratate. Câteva în plus sau în minus nu contează. Important este ca lucrurile asupra cărora te concentrezi să corespundă cu adevărat ținutelor tale.

Seneca: „Nu este adevărat că viața ar fi scurtă, ci noi risipim mult din ea... Așa stau lucrurile: nu ne este dată o viață scurtă, ci noi o scurtăm, nu suntem înzestrați neîndestulător, ci irosim ceea ce ni s-a dat... Viața e lungă dacă știi cum să o folosești.” (<https://www.themarginalian.org/2014/09/01/seneca-onthe-shortness-of-life/>)

UMPLE-ȚI VIAȚA CU TOATE MIZERIILE

Lumea cercetării îl declară fără nicio ezitare lider în acest domeniu pe profesorul Tom Gilovich de la Cornell University. Hamblin, James: „Buy Experiences, Not Things”. *The Atlantic Magazine*. 7 oct. 2014
 Marie Kondo: *Magic Cleaning: Wie richtiges Aufräumen Ihr Leben verändert*. Rowohlt, Reinbek bei Hamburg 2013.

NĂPUȘTEȘTE-TE ÎN CAPCANA CONȚINUTULUI

Numărul de tweet-uri de pe X: <https://whatsthebigdata.com/twitter-statistics/#>. Se referă doar la conținuturile produse de oameni. Curând va genera un magnific potop de *content* și inteligența artificială.
 Un alt filtru: conținuturile plătite sunt de multe ori verificate mai strict decât cele gratuite, care pot fi presărate cu reclamă, prejudecăți, propagandă sau greșeli flagrante. Bagă de seamă și de unde provin informațiile. Și ferește-te și de cazurile sintetice. Cum generarea de conținuturi sintetice crește exponențial, devine tot mai greu să se facă diferența dintre date autentice și *clickbait* generat algoritmic. Fii vigilent. Dacă un conținut ți se pare prea personalizat și perfect, trebuie să fii precaut.

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE ȘI MULȚUMIRI

Citat despre Capela Sixtină: Matt Ridley: *The Evolution of Everything: How Small Changes Transform Our World*, Harper Collins, 2015, ed. Kindle, poziția 3733, cap. 14. În Matt Ridley: *The Evolution of Everything: How Small Changes Transform Our World*, Harper Collins, 2015, ed. Kindle, poziția 3733, cap. 14.

Despre inversarea rolurilor propusă de Warren Buffett, în Peter Bevelin: *All I Want To Know Is Where I'm Going To Die So I'll Never Go There*, PCA Publications, 2016, p. 164

Richard Thaler: „... recurgând la această euristică îi face pe oameni să comită erori predictibile. De unde și titlul articolului: euristică și părtinire.” În Richard Thaler: *Misbehaving: The Making of Behavioral Economics*, W.W. Norton & Company, ed. Kindle, p. 21.

CUPRINS

Cuvânt-înainte.....	7
1. Lasă totul să se ducă pe apa sâmbetei	10
2. Nu rezista la nicio slăbiciune	13
3. Fii nedemn de încredere	16
4. Poartă-te ca ultimul idiot	19
5. Cele mai înalte așteptări	22
6. Să nu te intereseze decât ce se petrece astăzi.....	25
7. Secretul unei căsnicii ratate	28
8. Cedează cât mai repede cu putință.....	31
9. Laudă apa și apoi bea vin	34
10. Nu renunța la niciun prost obicei	37
11. Stabilește-ți ținte cretine.....	40
12. Bea până te afunzi în mizerie	43
13. Amestecă-te în treburile altora.....	46
14. Nu învață decât din propria experiență	49
15. Petrece-ți timpul liber pe social media	52
16. Enervează-te în trafic.....	55
17. Înconjoară-te de veșnic nemulțumiți	58
18. Caută cearta cu vecinii	61
19. Năucește-te cu droguri.....	64
20. Alege căile fără ieșire.....	67
21. Fără trudă nu se poate.....	70
22. Bălăcește-te în sentimente de culpă	73
23. Fii nerecunoscător.....	76

24. Ai încredere în bancher.....	79
25. Fii paranoic	82
26. Să nu-ți pese de nimeni.....	85
27. Trăiește în trecut	88
28. Ascultă de vocea interioară	91
29. Ai încredere că omul este rațional.....	94
30. Fă-te nihilist	97
31. Vezi în orice o catastrofă.....	100
32. Consideră că banii nu au importanță.....	103
33. Plânge-ți de milă	106
34. Fii supus.....	109
35. Get rich quick, get smart quick.....	112
36. Șirul nesfârșit al gândurilor.....	115
37. Renunță la reputație în favoarea banilor.....	118
38. Ferește-te de greutateți.....	121
39. Eliberează-ți sentimentele.....	124
40. Încearcă să îți pui capăt zilelor.....	127
41. Alege să te căsătorești cu cine nu trebuie și nu te răzgânde niciodată	130
42. Fii răzbunător	133
43. Închină-te unei ideologii	136
44. Încearcă să schimbi oamenii.....	139
45. Spune mereu ceea ce îți trece prin minte.....	142
46. Să faci totul de-a valma	145
47. Rămâi superficial	148
48. Înconjoară-te de psihopați.....	151
49. Avântă-te în competiție cu capul înainte	154
50. Acceptă tot	157
51. Umple-ți viața de mizerie.....	160
52. Năpustește-te în capcana conținutului.....	163
Cuvânt de încheiere și mulțumiri.....	166
Note.....	170
Disclaimer al autorului	191

DISCLAIMER AL AUTORULUI

Punctele de vedere din volumul de față reprezintă cele mai limpezi și mai fidele perspective la care am putut ajunge acum. Îmi rezerv dreptul de a-mi regândi și adapta în orice moment considerentele și chiar de a-mi contrazice propriile afirmații, cu toată plăcerea. Dacă îmi voi revizui tezele, nu va fi decât în virtutea dorinței de a mă apropia și mai mult de adevăr, și niciodată de a trage vreun folos personal din asta.

WITH LOVE,
BAROQUE

1

LASĂ TOTUL SĂ SE DUCĂ PE APA SÂMBETEI

A fost odată un om care trăia într-o casă veche, cu acoperișul găurit. Și niciodată nu se putea apuca să îl repare pe ploaie, iar când era senin nu mai avea niciun motiv să se gândească la ploaie. Dacă ții cu tot dinadinsul să ai o viață proastă, te sfătuiesc să faci ca el. Neglijează sistematic să te îngrijești de casă, de mașină, de corpul și de mintea ta, de relații și de locul de muncă – da, de întreaga existență. Numai așa poți să ai garanția că totul se va duce pe apa sâmbetei.

GLASUL DISCRET AL RAȚIUNII

Într-o clocotitoare zi de marți, 14 august 2018, s-a prăbușit podul Morandi din Genova. Făcea parte dintr-o importantă arteră rutieră, cea care leagă Riviera italiană de țărmurile Franței. Inginerul italian Riccardo Morandi a proiectat podul terminat în 1967: trei piloni din oțel-beton, care susțineau mai multe grinzi din beton precomprimat – un gen nou de construcție pentru acea perioadă. Cu mult înainte să se dărâme, specialiștii au semnalat faptul că structura era corodată. Și nimeni nu a făcut nimic. Iar când

a cedat zona mediană a podului, zeci de automobile s-au prăbușit de la o înălțime de 40 de metri. Imediat după aceea s-a pornit o intensă acțiune de salvare a supraviețuitorilor și de recuperare a cadavrelor. Printr-un efort remarcabil, podul a fost repede reconstruit, fiind redeschis în august 2020. Au fost felicitați salvatorii eroi și celebrul arhitect Renzo Piano, cel care a refăcut podul.

În aceeași clocotitoare zi de marți, 14 august 2018, podul Felsenau de la Berna, aflat la doar câțiva kilometri de biroul meu, nu s-a prăbușit. Podul inaugurat în 1974 face parte din autostrada A1, cea mai importantă arteră de transport a Elveției. În ce privește vârsta, proiectul, materialele de construcție, lungimea podului și volumul traficului, totul este comparabil cu podul Morandi din Genova. La Berna nu a fost nimeni copleșit de laude. Iar specialiștilor care se ocupă permanent de întreținerea structurii nu li s-a ridicat niciun monument, nu li s-a dat nicio medalie și nici măcar nu li s-a dedicat un articol în presa locală.

Lucrările de întreținere nu reprezintă o faptă eroică. Sunt plicticoase, lipsite de orice farmec și, în cea mai mare măsură, rămân invizibile. Dar asta nu le face deloc mai puțin importante decât faptele eroice, ba chiar dimpotrivă. Exagerăm sistematic valoarea unui proiect grandios sau a unei acțiuni de salvare îndrăznețe, însă subestimăm la fel de sistematic valoarea lucrărilor de întreținere discrete și continue. Nu doar pentru construcțiile publice, ci și în privința celor particulare. Îl prețuim pe chirurgul care ne-a salvat după un infarct devastator, dar nu neapărat și pe medicul de familie care prin controalele regulate ne-a ferit să murim de cancer de colon. Ridicăm în slăvi momentul în care am făcut o cerere în căsătorie „Alesei” sau „Alesului” nostru, dar subapreciem valoarea păstrării în fiecare zi, monotone și devoratoare de timp, a relației dintre noi. După cum spunea artistul comic Hape Kerkeling: „Iubirea înseamnă muncă, muncă și iar muncă.”

Și în universul economic cei răspunzători de bunul mers al afacerilor se bucură de prea puțină apreciere. Întemeietorii de firme și directorii executivi care trec de la un concern la altul se bucură de mare interes. Dar cine vorbește despre milioanele de manageri de rang secundar care mențin în funcțiune mii de întreprinderi, centre de informații, rețele energetice și depozite, inclusiv cele pentru deșeurii? David Brooks, jurnalist la *New York Times*, îi descrie pe drept cuvânt pe acești invizibili manageri de rang intermediar ca „eroi neridicați în slăvi ai vremurilor noastre”. Despre ei nimeni nu pomenește cu adevărat.

În geopolitică eroii autentici nu sunt generalii ieșiți învingători dintr-un război, ci oamenii care împiedică izbucnirea războiului – politicieni, diplomați și funcționari care mențin comunicarea dintre state și previn în mod eficient amplificarea unor amenințări. Și îi recompensează cineva pe diplomați pentru războaiele care nu izbucnesc? Citește cineva memoriile lor?

Morala: pentru măsurile de prevenire luate cu conștiințiozitate nu se decernează decorații. Cu toate că este o muncă mai importantă decât toate celelalte. Sfatul meu pentru o viață mai bună: evitați ca lucrurile să se strice. Fiți mereu precauți – așa cum sunt tehnicienii care se ocupă de cele mai moderne motoare cu reacție. Pe lângă lucrările continue de întreținere, se bazează și pe sofisticatul *performance monitoring*: cum se întâmplă ca un parametru (temperatură, presiune, vibrații) să se abată infim de la norme, aparatul este retras de la zbor și verificat imediat. Ar trebui să vă obișnuiți cu aceleași principii. Urcați treptele mai greu ca mai înainte? Programați-vă la doctor. Partenerul dumneavoastră este mereu iritat? Nu pierdeți prilejul să discutați despre asta. Sau aveți cari în lemnul casei? Chemați neapărat un specialist, altfel riscați să vi se prăbușească tavanul. Nu stați până se petrece o avarie, ci luați măsuri să nu se petreacă. Mai bine un erou discret decât un luzăr celebru.

2

NU REZISTA LA NICIO SLĂBICIUNE

Parcurgem o epidemie de autodisciplină. Una din două cărți de self-help face apologia automotivării. Un titlu ca *Depășește-ți limitele*, sau *Disciplina – puterea autocontrolului* ori *Mythos Motivation* reușește mereu să devină bestseller. Nu te molipsi de această pseudo-religie. Autorii nu urmăresc doar să câștige bani de pe urma lor. Când nu ai chef de ceva anume, este un semnal al propriului sistem nervos central care arată, dincolo de orice dubiu, că acel ceva nu îți aduce cu adevărat un folos. Altfel de ce ar fi purtat evoluția de-a lungul a milioane de ani un asemenea simțământ complex? Micul neputincios care trăiește în fiecare dintre noi merită toată încrederea, este prietenul nostru cel mai prețios. Iar când începe să se vaite, lasă-l în pace, fă-i pe plac și dă-i ceva bun să mănânce, ce îi place lui.

Motivația trebuie să vină din exterior, nu din tine, după cum afirmă toți acești autori. Când motivația ta e aproape inexistentă, nu ai nicio vină, ci lumea în general poartă răspunderea. Atât timp cât lumea nu îți oferă un motiv valabil ca să te dai jos din pat și să faci ceva ce nu-ți place, este doar vina ei, a lumii. Prin urmare, mai bine rămâi în pat. Automotivarea este ceva la fel de nenatural ca plasticul

sau pesticidele. Uită-te la animalele din natură, spre exemplu la gorile. Stau pe vine, din când în când se scarpină și își fac digestia. Stres și proastă dispoziție? Nici vorbă. De altfel avem 98% din gene comune cu ale gorilei. Este logic că trebuie să ne orientăm după ele, și nu după susținătorii disciplinei de fier, care au uitat ce înseamnă „natural”. Când n-ai chef n-ai chef, asta știau până și strămoșii noștri de pe scara evoluției.

De aceea, respectă cu tărie în viață principiul: lasă pe mâine ce s-ar putea face astăzi. Cel mai bine ar fi să te alături unei hoarde de oameni care gândesc la fel și să vă distrați împreună pe seama exceselor automotivării. Poate chiar puneți bazele unei mișcări a procrastinării mondiale? Sau mai bine nu, că tot ar fi un efort.

GLASUL DISCRET AL RAȚIUNII

Conceptul de *innerer Schweinehund* circulă cam de o sută de ani. L-au popularizat abia după Al Doilea Război Mondial profesorii de educație fizică, cei care le pretindeau elevilor lor răcnind cât îi ținea gura să învingă făptura indolentă din ei, adică să-și domine lenea firească prin disciplină și voință. Că în fiecare dintre noi se cuibărește un leneș ține de fapt de evoluția personală. Pentru vânători și culegători era contraproductiv să se lase antrenati în activități care nu erau absolut necesare. Iar cei deosebit de motivați, care o făceau totuși, consumau calorii prețioase, de care aveau să ducă lipsă în următoarea perioadă de foamete. Prin urmare, genele respective au dispărut din fondul de gene – iar noi suntem urmași ai celor lipsiți de motivație.

În caz de foamete, de primejdie sau în scop de împerechere, strămoșii noștri deveneau deosebit de activi. Dar odată ce își umpleau stomacul, nu le mai rămânea de făcut

nimic mai bun decât să lenevească. Nu existau nici frigiderul în care să poată păstra carnea sălbăticiunilor, nici bănci de alimente în care să depună abundența de fructe de pădure. Singurul loc de depozitare funcțional era stomacul celorlalți. Cu condiția ca prada să fi fost un bizon. În loc să se înfunde peste măsură și să lase surplusul în seama hienelor, ei împărțeau cu mărinimie prada cu restul ginții și uneori chiar și cu triburile învecinate. Apoi, dacă o vreme nu mai aveau noroc la vânatoare, cel puțin se puteau baza pe vecini.

Astăzi însă, provocările sunt exact pe dos. Ne-am creat o întregă structură a acumulării – de la mari depozite la case de pensii, de la dovezi de competență și cunoaștere tehnologică și publicații până la *like*-uri pe social media. Aproape orice poate fi acumulat și pus la păstrare pentru mai târziu. Și deodată se trezește nepăsătorul din noi. Cum să rămânem surzi la ademenirile lui? Automotivarea funcționează ca un mușchi. Dacă voința este suprasolicitată peste zi, mușchiul obosește, voința se stinge. Dar în același timp îl și antrenează: voința se dezvoltă peste luni și ani și va fi tot mai simplu să dominați nepăsătorul interior. Automotivarea e solicitantă, dar se poate învăța.

Ceea ce nu funcționează, din păcate, la fel de bine este motivarea altor oameni. Poți să îți strunești partenerul de viață, copiii sau colegii, ori cu zăhărelul, ori cu nuiua (cu stimulente, adică), dar asta nu înseamnă motivare. Motivarea autentică poate să vină doar din interior. Dacă vrei să îți motivezi subalternii, ai pierdut din start (vezi și capitoul „Încearcă să schimbi oamenii”). Mai înțelept ar fi să angajezi de la bun început persoane cât se poate de motivate – și să fii și tu la fel. De altfel, dacă ai un partener nemotivat, despărțirea este mai convenabilă decât încercarea de a realiza o schimbare în acest sens.

FII NEDEMN DE ÎNCREDERE

„Odată ce ți-ai stricat reputația, nimic nu te mai poate face de rușine“, spune un proverb. Dacă vrei să duci o viață profund nefericită, șifonarea imediată a propriului prestigiu trebuie să se numere printre primele priorități. Cea mai importantă regulă: să nu te ții de cuvânt, sub niciun motiv! Să nu aibă nimeni încredere în tine, iată condiția esențială pe care trebuie să o îndeplinești dacă vrei să fii exclus din cercurile cele mai alese. „Dacă nu prezinți o garanție, efectul tuturor calităților tale, indiferent cât de mari ar fi, dispare cu totul“, spunea investitorul american Charlie Munger într-un discurs de la Harvard School din Los Angeles.

Prin urmare, te sfătuiesc să faci tot ce îți stă în puteri pentru ca lumea să își piardă încrederea în tine, nu numai înșelând toate așteptările, ci și promițând cu orice prilej luna de pe cer și să uiți totul, pe loc. Cu timpul, nici nu va mai fi nevoie să promiți ceva, pentru că nimeni nu se va mai uita în gura ta. Poți să păcălești pe cineva o dată, cel mult de două ori și apoi sigur nu îți va mai dori să aibă de-a face cu tine. Asta înseamnă că, în calitate de impostor de clasă, vei fi nevoit să găsești mereu victime noi, ceea ce se poate dovedi dificil cu timpul, pentru că

vorba se duce. Așa vei ajunge sigur subiect de discuții, cu reputația distrusă pentru totdeauna. Sfatul meu: să nu pui un preț mai mare pe promisiunile pe care le faci decât pe hârtia igienică.

GLASUL DISCRET AL RAȚIUNII

Sunt uluit cât de departe ajung unii oameni care nu au cel mai înalt IQ, nu sunt deosebit de creativi, nu sunt în stare să se exprime ales, dar pe care te poți baza. Încrederea este factorul de succes cel mai des ignorat, deși e esențial, după părerea mea. O inteligență strălucită nu asigură un succes pe măsură. Gândiți-vă la falimentul fondul speculativ Long-Term Capital Management din anul 1998 – toți membrii consiliului de management aveau un IQ cu mult peste medie. Printre ei erau chiar și doi viitori laureați ai Premiului Nobel. Nici creativitatea, nici spiritul sportiv și nici farmecul personal nu garantează succesul. În schimb, încrederea, da. Dacă te bucuri de încrederea celor din jur, nu ai cum să te prăbușești – deoarece nu te-ai bazat niciodată pe o fragilă rețea de minciuni. Chiar dacă ai un coeficient de inteligență mare cât cerul sau un talent colosal, trebuie să ai și un caracter pe măsură. Nu te costă nimic. Da, pe toți specialiștii străluciți și creativi pe care îi cunosc – de la arhitecți de renume și laureați ai Premiului Nobel până la muzicieni de talie mondială – te poți bizui fără ezitare. Iar asta nu le știrbește cu nimic imaginea „cool“ – ci dimpotrivă. Filozoful moralist scoțian Adam Smith, care s-a făcut cunoscut în secolul al XVIII-lea ca întemeietor al economiei naționale, a pus la baza bunăstării diviziunea muncii. Mai târziu, acest rol a revenit inventivității. Dar și în acest caz – în domeniul național-economic – încrederea, factorul de succes ascuns, este adesea dată uitării. Pe lume există opt miliarde de consumatori, o sută

de milioane de firme, zece milioane de produse diferite, miliarde de fluxuri de mărfuri. Iar totul funcționează doar în condițiile unei încrederi extreme. Contractele reglează în mare procesul siguranței în afaceri. Dacă o firmă nu livrează la termen sau nu furnizează marfă de calitate corespunzătoare, poate fi chemată în judecată. Încrederea în lucrurile mărunte se reglează prin reputație. Iar ea începe imediat să se clatine în epoca internetului. Cum spune Warren Buffett, „Reputația ți-o clădești în douăzeci de ani și o distrugi în cinci minute.”

Pe vremuri, odată ce îți stricai reputația, nu-ți rămânea decât să te muți în alt oraș și să o iei de la capăt. Astăzi nu mai ține. Reputația o poți pierde o singură dată. Cu alte cuvinte, valoarea încrederii de care te bucuri – în termeni economici – echivalează cu tot cash-ul pe care nu îl vei mai încasa tot restul vieții active. Te rog să faci socoteala – suma se ridică imediat la milioane. Un mic beneficiu emoțional: încrederea face bine celor din jur, dar și ție personal. Sentimentul că te ții de cuvânt este unul dintre cele mai frumoase cu putință. Să nu inspire încredere nu are cum lipsi de pe lista *not to do*.

4

POARTĂ-TE CA ULTIMUL IDIOT

Te știe lumea de arogant? Foarte bine. Atunci, mai adaugă ceva. Nu există cale mai directă spre o viață mizerabilă decât să te porți ca un idiot solemn. Asta funcționează perfect dacă nici nu ai un nume sonor, și nici nu ai primit un Premiu Nobel. Altfel, nu are nicio importanță dacă ești bogat sau sărac, celebru sau un biet nimeni, frumos sau urât – un idiot rămâne un idiot. Dar prin ce se distinge un idiot adevărat? Iată recomandările mele: să nu ții seama niciodată de sugestiile pe care le primești. Ori-cum te pricepi mai bine. Să nu te arăți niciodată recunoscător. Și să afirmi întotdeauna că ai fi ajuns oricum acolo unde ai ajuns, și fără ajutorul celor din jur. Dacă lucrezi în echipă, trebuie să îți arogi în întregime cununa de lauri. Iar dacă ceva merge prost, dai vina pe altul. Nu are cum să fie vina ta.

Ridică-ți în slăvi egoul monumental. Pune un profesionist să îți facă fotografii și expune-le în birou. Trebuie să te adori din toată inima – astfel vei avea garantat un admirator. Poți să îți comanzi și un mic bust, sau mai multe – astăzi este foarte simplu, grație tehnicii 3-D. Și lasă unul pe masa de lucru – chipurile doar o autoironie.